

Lausunto

12.05.2026

Asia: VN/6094/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain muuttamisesta (uhka-arvio)

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit oma-aloitteisesta tiedonluovutusoikeudesta.

-

Kommentit oma-aloitteisesta tiedonluovutusvelvollisuudesta.

Lähtökohtaisesti JHL pitää hyvänä lainsäätäjien pyrkimyksiä vähentää asiakkaiden riskiä kohdata vakavaa henkeen ja terveyteen kohdistuvaa uhkaa. Sama koskee myös pyrkimystä parantaa työntekijöiden työturvallisuutta.

Työntekijän näkökulmasta on kuitenkin tärkeää, että mikäli lakimuutos etenee, niin toimeenpanoa tuetaan riittävällä koulutuksella sekä selkeillä ohjeilla. Ilman yhtenäistä linjausta on vaarana, että mm. kirjaamis- ja ilmoituskäytännöt vaihtelevat työntekijäkohtaisesti, jolloin palvelun laatu, luotettavuus sekä asiakkaiden yhdenvertainen kohtelu vaarantuu. Lisäksi on kohtuutonta työntekijää kohtaan olettaa, että ilman riittävää lisäkoulutusta mm. ilmoitusoikeuksista/-velvollisuudesta, juridisista arvioinneista ja ilmoituskynnyksestä työntekijä pystyisi itsenäisesti tekemään arviota siitä, missä tilanteissa ilmoituskynnys ylittyy. Erityisen tärkeää on saada konkreettisia ohjeistuksia siitä, missä tilanteissa uhka-arvio on perusteltu ja miten se tulee kirjata. Uhka-arvioiden kirjaaminen edellyttää ammatillista harkintaa, huolellisuutta ja kykyä erottaa havainnot tulkinnoista. On olennaista, että kirjaukset ovat asiallisia, ajantasaisia ja suhteellisia, jotta ne eivät johda asiakkaan perusteettomaan leimautumiseen tai vaikuta palveluun kohtuuttomasti.

JHL tuo esille huolen myös siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon luottamuksellisuuteen perustuva työntekijän ja asiakkaan välinen asiakassuhde ei vaarannu. Sensitiivisten asioiden esilletuominen on mahdollista vain, kun asiakas tietää, että työntekijää sitoo salassapitovelvollisuus. Näkemyksemme mukaan on vaarana, että mikäli ilmoitusvelvollisuutta ei selkeäsanaisesti ja konkreettisin ohjeistetuksin rajata vain välttämättömään tiedoksiantoon ja vakavaan uhkaan, niin asiakkaat eivät

uskalla tuoda esille kaikkia asioita asioidessaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Tämän vuoksi myös asiakkaalla on oltava tiedossa, milloin uhka-arvion tekeminen on perusteltua. Luottamuksellisuuden on oltava mahdollisen lakimuutoksenkin jälkeen asiakassuhteen lähtökohta ja ilmoitusvelvollisuus on vain poikkeuksellisia tapauksia varten. Tämänkin osalta seikkaperäinen ohjeistus on tarpeen. Edellä olevat huomioiden kannustettavaa on uhka-arvioiden tekeminen sekä eri viranomaisten välinen yhteistyö tässä silloin, kun sillä selkeästi pyritään varmistamaan asiakkaan tai hänen vaikutuspiirissään olevien ihmisten turvallisuutta.

Lisäksi on tärkeää, että tehdyt uhka-arviot eivät muodostu pysyviksi leimoiksi asiakastietoihin, vaan niitä arvioidaan ja päivitetään säännöllisesti. Työntekijän on myös voitava luottaa siihen, että käytössä oleva tieto on ajantasaista ja että asiakkaan tilanne voi muuttua. Tämä tukee sekä turvallisuutta että eettisesti kestävästä asiakastyöstä.

Kommentit poliisin pyynnöstä tapahtuvasta tiedonluovutuksesta.

JHL pitää tärkeänä, että tiedonluovutuspyyntö kohdistetaan johtoasemassa olevalle organisaation edustajalle, eikä yksittäiselle työntekijälle. Vaikka poliisin pyynnöstä tapahtuvassa tietojen luovutuksessa on hyvä tarkoitus, JHL näkee ongelmallisena laissa samaan aikaan tapahtuvien muutosten ”kertaantumisen” ja niiden vaikutukset asiakas- ja potilastyön luottamuksellisuuteen. Tämä koskee mahdollista tiedonluovutusvelvollisuutta, koska jo tämä muutos itsessään tuo riskejä luottamuksellisuuteen. Luovutettavat tiedot tulee olla mahdollisimman rajattuja ja vain tarkoituksenmukaisia, eikä niitä tule luovuttaa liian laajasti, esimerkiksi tiedonkeruutarkoituksessa. Palvelunantajan tulee voida arvioida luovutuksen välttämättömyyttä suhteessa salassapitovelvollisuuteen.

Kommentit oikeudesta ilmoittaa työntekijään kohdistuneesta epäilystä rikoksesta.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen henkilöstöön kohdistuva väkivallan uhka on huolestuttava ja lisääntyvä ilmiö. Siksi JHL pitää tärkeänä kaikkia niitä keinoja, joilla pystytään estämään näitä uhkia. JHL kannattaa ehdotusta, että työnantajalla olisi työntekijän pyynnöstä oikeus ilmoittaa poliisille työntekijään kohdistuneesta rikosepäilystä.

Muut kommentit.

-

Heromaa-Karjalainen Siru
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry